

Nasiba AZIMOVA

Buxoro davlat universiteti pedagogika
kafedrası dotsenti,
pedagogika fanlari nomzodi

KASBIY TA'LIM O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHNING YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARINI ISHLAB CHIQUISH VA ULARNI O'QUV-TARBIYAVIY JARAYONGA TATBIQ ETISH

Pedagogik texnologiya nazariyasi va uni ta'lim jarayonida qo'llash muammolariga bag'ishlangan zamonaviy tadqiqotlar, mazkur nazariyaning ta'lim rivojini ta'minlashdagi ahamiyatini chuqur anglab yetish, uning imkoniyatlarini aniqlash va keng ko'lamlı axborot maydonini egallashga yordam berish muammolarni hal etish.

Kalit so'zlar: *texnologiya, metod, amaliyot, faoliyat, pedagogik jarayon.*

Проблемы теории педагогических технологий и ее применения в образовательном процессе, современные исследования в области обеспечения развития образования в данной теории, глубокое понимание и определение его возможностей, широкомасштабная информация помощь в освоении масштаба решение проблем.

Ключевые слова: *технология, метод, практика, деятельность, педагогический процесс.*

In article was discussed the problems of the theory of pedagogical technology and its application in the educational process dedicated to modern research in ensuring the educational development of this theory deep understanding of the importance, identifying its capabilities and large – scale information solve problems to help occupy space.

Keywords: *technology, method, practice, activity, pedagogical process.*

Pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish mohiyati xususida so'z yuritish uchun «ta'lim texnologiyasi» tushunchasining tub ma'nosini anglash talab etiladi.

«Texnologiya» yunoncha so'z bo'lib, «techn»-mahorat, san'at hamda «logos»-tushuncha, ta'limot so'zlarining birikmasidan iborat. «Ta'lim texnologiyasi» tushunchasi esa lug'aviy jihatdan (inglizcha «an educational technology») ta'lim (o'qitish) jarayonini yuksak mahorat, san'at darajasida tashkil etish borasida ma'lumotlar beruvchi fan (yoki ta'limot) ma'nosini anglatadi [1].

Qayd etib o'tish joizki, pedagogik texnologiya nazariyasi o'tgan asrning ikkinchi yarmidan boshlab asoslanib kelinayotgan bo'lsa-da, aynan «pedagogik texnologiya» tushunchasiga nisbatan turlicha yondoshuvlar mavjud. Xususan, pedagog olim V.P.Bespalko pedagogik texnologiyani «amaliyotga tatbiq qilinadigan muayyan pedagogik tizim loyihasi» deya ta'riflaydi hamda asosiy diqqatni o'quv-pedagogik jarayonni oldindan loyihalashga qaratadi. N.F.Talizina esa pedagogik texnologiyani «fan va amaliyot oralig'ida muayyan tamoyillarni olg'a suruvchi metodlar ishlab chiqaruvchi, ularni izchil qo'llash kabi masalalarni hal etishga yo'naltirilgan mustaqil fan» bo'lishi lozimligini qayd etadi [2].

«Ta'lim texnologiyasi» xususida yaratilgan adabiyotlarda mazkur tushunchaga berilgan ta'riflarga asoslangan holda biz ushbu tushunchani quyidagicha sharhlashga jur'at etdik: pedagogik texnologiya - bu muayyan loyiha asosida tashkil etiladigan, aniq maqsadga yo'naltirilgan hamda ushbu maqsadning natijalanishini kafolatlovchi pedagogik faoliyat jarayonining mazmunidir.

Ta'lim jarayonini texnologiyalashtirish nazariyasi dastlab G'arbiy Yevropa hamda AQSHda yuzaga kelgan edi. Bizga ma'lumki, g'arbiy Yevropa mamlakatlari va AQSHda «Pedagogika» fani mavjud emas, shu bois «pedagogik faoliyat», «pedagogik tizim», shuningdek, ularga bog'liq ravishda yuzaga keluvchi «pedagogik texnologiya» tushunchasi ham iste'molda yo'q. Ushbu mamlakatlarda shaxsga ta'lim berish jarayoni «ta'lim jarayoni» sifatida nomlanadi, shaxsga bilimlar berish, uning ma'lumotini oshirish, ta'lim samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi fanlar majmui «metodika» deb yuritiladi. Metodika fanlarini o'qitishda asosiy e'tibor ta'lim sifatini yaxshilash, uning samaradorligini ta'minlashga qaratiladi [4].

O'zbekiston Respublikasi (shu jumladan, MDH mamlakatlari) ta'lim tizimi amaliyotida o'qitilib kelinayotgan «Pedagogika» fanining predmeti shaxsni shakllantirish, uning kamolotini ta'minlashga yo'naltirilgan ta'limiy hamda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish jarayonining mazmunidan iboratdir. Ya'ni shaxsning yetuk kamoloti ikki muhim faoliyat – ta'limiy va tarbiyaviy faoliyat jarayonining samarasi natijasi sifatida namoyon bo'ladi.

Mustaqillik sharoitda O'zbekiston Respublikasi ta'lim muassasalari faoliyati jarayoniga yangi pedagogik texnologiyalarni olib kirish borasidagi faoliyat bir qator yetakchi tashkilotlar tomonidan olib borilmoqda. Xususan, xalqaro SOROS fondi (Ochiq institut), AXELS, IREX, JICA kabi tashkilotlar tomonidan olib borilgan faoliyat o'zining samaradorligi bilan alohida ahamiyat kasb etmoqda. So'nggi besh yillar davomida yuqorida nomlari keltirilgan tashkilotlar ko'magi va rag'batlari asosida respublikaning bir qator yetakchi oliy o'quv yurtlari qoshida innovatsion (pedagogik texnologiya) markazlari tashkil etildi.

Pedagogik texnologiya nazariyasini shakllantirish va undan foydalanish mexanizmini bilish ta'lim jarayonini rivojlantirish va boshqarishning eng samarali shakl va metodlarini aniqlash imkonini beradiki, buning faqat nazariy, balki amaliy ahamiyati ham beqiyosdir.

Ta'lim majmuining kontseptual tahlili quyidagi xulosalarni chiqarish imkonini beradi:

- har qanday texnologiya negizida mehnat faoliyati ko'rinishidagi o'zaro jamoaviy ta'sir yotadi. Texnologiya mehnat jarayonining o'ziga singdiriladi. Texnologiyaning amalga oshirilish shaklidan qat'i nazar, asosiy maqsad umumiy jarayonining operatsiyalar tavsifi, predmeti, vositalari va yakuniy natija bilan belgilanadi. Binobarin, pedagogik texnologiyaning pedagogik jarayonni amalga oshirish shakli sifatidagi mohiyati pedagogik faoliyat sohasida namoyon bo'ladi;

- insonning ongi jamoaviy o'zaro ta'sir in'ikosining ideal shakli hamda dialektik qarama-qarshiligini ifoda etib, o'zgartirilgan mehnat sifatida namoyon bo'ladi. Shunga ko'ra ongni qayta shakllantirish qonuniyatlarini ijtimoiy texnologiyadan, ushbu qonuniyatlarini joriy etishning asosiy shakllarini esa pedagogik texnologiyaga asoslangan pedagogik amaliyotdan izlash taqozo etiladi;

- pedagogik texnologiya ijtimoiy texnologiyadan ajralib chiqib, o'z taraqqiyotida shartli jamoaviy repetitsiyaviy (mashqlantiruvchi) refleks bosqichini bosib o'tgan holda, asosiy texnologik o'zaro ta'sirlarini maqsadga muvofiq tarzda takrorlovchi harakat va operatsiyalar tizimiga ajratiladi. Bundan kuzatilgan maqsad ijtimoiy ongni mustahkamlash va to'plangan ijtimoiy tajribani yangi avlodlarga yetkazishdan iborat bo'lgan, uning predmeti esa ideallashtirilgan tavsifga ega;

- pedagogik texnologiya mohiyatining umumiy jihatlari, shakl va mazmuni, qarama-qarshiliklar tizimi, miqdoriy va sifat o'zgarishlari dialektikasi, qurilish, amal qilish va rivojlanishining umumiy qonun va qonuniyatlari texnologiyaning umumfalsafiy kontsetsiyasi doirasida muvaffaqiyatli ravishda ko'rib chiqilishi mumkin. Uning harakat mantiqi moddiy ishlab chiqarish sohasidagi yuqorida ko'rib chiqilgan qonuniyatlar (obyektiv texnologiya), uning dialektik nuqtayi nazardan qarama-qarshi tomoni bo'lgan – ma'naviy ishlab chiqarish, shuningdek, ta'lim sohasi qonuniyatlarini ko'chirish jarayonini aks ettirishdan iborat;

- pedagogik texnologiya nazariy negizga ega, zero, asl texnologiya o'zining mustahkam ilmiy-nazariy poydevoriga asoslanadi. Pedagogik texnologiya nazariyasining mazmuni va tarkibiy tuzilmasini shakllantirish jarayoni har qanday fanning shakllanishida muhim o'rin tutuvchi asosiy qonuniyatlarga bo'ysunadi. Ijtimoiy ishlab chiqarish sohasi rivojlangan sayin e'tibor umumnazariy elementlarning sintez etilishiga qaratiladi;

- pedagogik texnologiya nazariyasining yaratilish va rivojlanish mantiqi asosiy bosqichlarda umumiy texnologik nazariyaning shakllanishini aks ettiruvchi holat sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur holat asosi fikrlash jarayonining eng muhim shakli sifatida xulosa chiqarish imkonini beruvchi deduktiv yondashuv hisoblanadi;

- pedagogik texnologiya nazariyasining yaratilishi uchun «g'isht qo'yishning» asosiy davri pedagogik texnologiyaning boshlang'ich «hujayrasi»ni ifoda etuvchi pedagogik jarayonda texnologik jihatning mohiyatini ochishga yordam beruvchi, o'ziga xos tushuncha va kategoriyalar tizimini aks ettiruvchi texnologik o'zgarish, texnologik vosita hamda texno-pedagogik o'zaro ta'sir bilan bog'liqdir.

Nazariyaning kontseptual asosini ishlab chiqishga alohida e'tibor berildi. Ushbu asos pedagogik texnologiya matritsasi deb ataladi. Pedagogik texnologiya matritsasi (texno-pedagogik matritsa) – bu minimal darajada zarur belgilar nazariy konstruktarga tayanuvchi rang-barang, sifatli pedagogik texnologiyalarning mavjud modeli. Uning negizida quyidagi elementlar: asoslangan elementar texno-pedagogik o'zaro ta'sir, texno-pedagogik o'zgarishlar (qayta qurishlar)ni aks ettiruvchi predmet talabalarning bilimlari, malakalari, ko'nikmalari; texnologik-pedagogik vosita tabiatini qayd etuvchi elementlar, tabiiy, ijtimoiy, texnikaviy; predmetning texno-pedagogik harakat bosqichlari va ularning o'zgarishlarini (qayta qurilishini) belgilovchi texno-pedagogik natijaga birlashtirilgan, shuningdek, pedagogik texnologiya nazariyasining kontseptual asosini ifoda etadigan elementar texno-pedagogik o'zaro ta'sir xususida ishlab chiqilgan tasavvur yotadi.[5]

O'quv jarayonini loyihalashga texnologik jihatdan yondashish quyidagi asosiy bosqichlardan iborat bo'ladi:

1. Ta'lim jarayonining umumiy asosiy maqsadini belgilab olish.

2. Ta'lim jarayonini real muayyan bosqichlarga bo'lish, har bir bosqich uchun xususiy maqsadlarni belgilash, ya'ni asosiy maqsadni amalga oshirishda juz'iy maqsadlarni ham hal etib borish.

3. Ta'lim oluvchilarning bilim darajasini oldindan tashxis qilish.

Pedagogik texnologiyani ta'lim jarayoniga tatbiq etishning umumlashgan ketma-ketligini quyidagicha tashkil etish maqsadga muvofiq sanaladi:

- talabalarning istiqboldagi faoliyati mazmunini tahlil qilish, ta'lim jarayonida hal qilinishi lozim bo'lgan maqsad va vazifalarni belgilash;

- umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarni rivojlantirishda ta'lim vositalarini qo'llashga oid ta'lim uslubi mazmunini ishlab chiqish;

- oliy o'quv yurtlari o'quv dasturlarida talabalar tomonidan ta'lim vositalaridan foydalanish texnologiyasini o'zlashtirishlari uchun vaqt mezonini belgilash;

- talabalarda ko'nikma va malakalarni rivojlantirishga oid mashqlar tizimini ishlab chiqish;

- talabalarda hosil bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning sifatini nazorat qilish bilan bog'liq obyektiv nazorat o'tkazish va testlar tizimini ishlab chiqish;

- ishlab chiqilgan "pedagogik texnologiya"ni amalda sinash va uni o'quv jarayoniga tatbiq etish.

Pedagogik texnologiyaning asosiy maqsadi komil shaxsni shakllantirish uchun poydevor bo'lgan pedagogik jarayonni takomillashtirish, insonparvarlashtirish, ta'lim oluvchining mustaqilligini ta'minlash, o'qitish jarayonida texnik vositalar imkoniyatlaridan samarali foydalanishga erishishdan iborat.

Pedagogik texnologiya doirasida quyidagi vazifalar hal etiladi:

- ta'lim jarayonining umumiy, yaxlit loyihasini ishlab chiqish;

- ta'lim jarayonida hal etilishi lozim bo'lgan aniq maqsad va vazifalarni belgilash;

- ta'lim jarayoni mohiyatini bashoratlash (tahmin qilish) va uning mazmunini ishlab chiqish;

- ta'lim jarayoni samaradorligini ta'minlashga yordam beruvchi eng samarali, maqbul shakl, metod, usul hamda texnik vositalarni tanlash;

- ta'lim jarayonida ta'lim oluvchining erkin, mustaqil faoliyat ko'rsatishi uchun muayyan shart-sharoitlarni yaratish, ularda ma'lum ko'nikma hamda malakalarning shakllanishi uchun vaqt o'rnini belgilash, ularning bilimlari darajasini avvaldan tashhislash;

- ta'lim oluvchilar faoliyatini yo'naltirish, nazorat qilish hamda baholashni tashkil etish;

- ishlab chiqilgan pedagogik texnologiya loyihasini jamoada sinash, maqsadning natijalanganlik darajasini tahlil etish.

Mazkur vazifalarning ijobiy hal etilishi quyidagi shartlarga amal qilinishiga bog'liq: mavjud shart-sharoitlarni inobatga olgan holda faoliyatni tashkil etish; ta'lim oluvchilarning yosh, fiziologik, psixologik hamda shaxsiy xususiyatlarini hisobga olish; ta'lim jarayonini demokratlashtirish va insonparvarlashtirish; ta'lim oluvchilar faoliyatini obyektiv nazorat qilish va baholash; xususiy fanlarni o'qitish jarayonida imkon qadar albatta, samarali ravishda texnik vositalar imkoniyatidan keng foydalanish; pedagogik tizimda maqsad aniq va ravshan qo'yilmog'i lozim.

Har qanday fanning mazmuni egallanayotgan kasb xususiyatlariga mos obyektlar, jarayonlar va faoliyat uslublari to'g'risidagi ma'lum axborotlar majmuidir. O'quv predmetlari obyektlar tarkibi, faoliyat uslublari va jarayonlari bilan farqlanadi. Ba'zi fanlar umumiy obyektga, hodisaga yoki faoliyat metodiga ega bo'lishi mumkin bo'lgan holdagina, ular o'rtasidagi fanlararo aloqa to'g'risida so'z yuritish mumkin.

Obyektiv mavjud bo'lgan hodisa, uslub yoki obyektlar to'g'risidagi ma'lum sohaga tegishli axborotlar qarab chiqilayotgan fan sohasini ifodalaydi. Bugungi kunda insonlar misli ko'rilmagan sur'atlarda o'sib borayotgan axborotlar hajmini o'zlashtirib ulgurishga qodir emas, biroq u yoki bu sohaga oid fikrlash hamda faoliyat uslublarni egallash mumkin. Buning uchun to'laqonli hamda ongli faoliyat olib borishni ta'minlay oluvchi bilimlar asosida mustaqil o'rganish uchun asos yaratuvchi obyektlar fan mazmunidan ajratib olinishi lozim bo'ladi.

Ta'lim jarayonida yangi pedagogik texnologiyalarni muvaffaqiyat qo'llashning muhim omillaridan biri – muayyan, yaxlit ta'limiy jarayonni oldindan loyihalash, ta'lim oluvchilar tomonidan o'zlashtiriladigan nazariy va amaliy bilimlar, ko'nikma va malakalar darajasini tashxislash hamda ta'lim maqsadining muvaffaqiyatli natijalanishini bashoratlay olishdan iboratdir. Ayni vaqtda pedagogik yo'nalishda faoliyat olib borayotgan ilmiy tadqiqot institutlari, xalq ta'limi muassasalari va oliy o'quv yurtlari oldida o'quv jarayonini loyihalashning eng maqbul, barcha turdagi o'quv muassasalarida shakli, metod va vositalaridan qat'i nazar tashkil etiladigan ta'lim uchun birdek xizmat qiluvchi andozani yaratish maqsadga muvofiqdir. Biz ilmiy-tadqiqotlarimizni amalga oshirish uchun pedagogik texnologiyani loyihalashning quyidagi ketma-ketlikdan iborat bosqichlarini ishlab chiqdik:

#2, 2020 PEDAGOGIK MAHORAT*ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО*PEDAGOGICAL SKILL

- birinchi bosqichda kasb ta'limi fakulteti talabalarining kelajakdagi kasbiy faoliyati tahlil qilindi. Tahlil natijasida talaba faoliyatining istiqbolini belgilovchi va kelajak faoliyatida u duch keladigan vazifalar aniqlab olindi;

- ikkinchi bosqichda umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarni rivojlantirishning psixofiziologik asoslari; o'qituvchilar tayyorlashning yangi pedagogik texnologiyalari ishlab chiqildi va ta'limning har bir davri uchun uning mazmuni aniqlab berildi;

- uchinchi bosqichda umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarning tarkibiy qismlari, shakllantirish jarayoni; malakalar ko'chishi va moslashuvchanligi xususiyatlari, umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarni rivojlantirish jarayonida ta'lim vositalarini qo'llash texnologiyasi ishlab chiqildi;

- to'rtinchi bosqichda umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarni rivojlantirish didaktik jarayonining eng muvofiq ta'lim shakllari aniqlandi. Uning natijasi sifatida ko'nikma va malakalarni rivojlantirish pedagogik tizimida o'qituvchi va talaba munosabatlari mazmuni ishlab chiqildi;

- beshinchi bosqichda umummehnat va kasbiy malakalarni qo'llashga oid ta'lim metodi mazmuni ishlab chiqildi, uning natijasi sifatida umummehnat ko'nikma va malakalarni rivojlantirish jarayonida trenajorlardan foydalanish texnologiyasi yaratildi;

- oltinchi bosqichda ta'lim maqsadi asosida ko'nikma va malakalarni rivojlantirishga qaratilgan mashqlar tizimi ishlab chiqildi hamda o'quv qo'llanmalari mazmuni bilan umumlashtirildi, natijalar belgilangan ko'rsatkichlari darajasida ta'lim jarayoniga tatbiq etildi;

- yettinchi bosqich – o'zlashtirish darajasini baholash mezonlari va ta'lim maqsadlariga mos keluvchi talabalarining bilim va ko'nikmalarini aniq nazorat qilish bilan bog'liq testlar tizimi ishlab chiqildi. Ta'lim maqsadlariga erishish imkonini beruvchi o'quv mashg'ulotlarining tuzilmasi va mazmuni shakllantirildi; talabalarining umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarini rivojlantirishga qaratilgan topshiriqlar majmuasi ishlab chiqildi;

- sakkizinchi bosqichda – umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarni rivojlanganlik darajasini baholashning ko'rsatkich va mezonlari tajriba-sinov ishlari asosida sinab ko'rildi. Bosqich natijasida loyihaga tegishli tuzatishlar kiritildi.

O'qituvchilar tayyorlashning yangi pedagogik texnologiyalarini ishlab chiqish bir qadar murakkab jarayon bo'lib, mazkur jarayonda mutaxassislik yo'nalishlari hamda ularning o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olish taqozo etiladi. O'quv jarayonini kuzatish jarayonida o'qituvchilar tayyorlashning yangi pedagogik texnologiyalarini ishlab chiqish va ularni o'quv-tarbiya jarayoniga tatbiq etish muammolari quyidagilardan iborat ekanligi aniqlandi:

– pedagogik texnologiya nazariyasi va uning asoslari borasida ma'lumotlar bera oluvchi manbalarning yetarli emasligi;

– mavjud manbalarda xususiy fanlar, shuningdek, muayyan ta'lim muassasalarining faoliyat yo'nalishlariga hamda xususiyatlariga muvofiq ularning faoliyatiga yangi pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish mexanizmining ishlab chiqilmaganligi;

– yangi pedagogik texnologiyalarni ta'lim tizimida o'quv-tarbiya jarayoniga tatbiq etish yo'lida amalga oshirilgan tadqiqotlar natijalarining yaxlit holda tahlil etilmaganligi hamda bu borada qo'lga kiritilgan tajribalarning ommalashtirilishi borasida sustkashlikning mavjudligi;

– ta'lim muassasalari, shu jumladan, oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan pedagoglarning yangi pedagogik texnologiya asoslarini puxta o'zlashtirmaganliklari hamda o'z faoliyatlarida ulardan samarali foydalanish malakasi (tajribasi)ga ega emasliklari;

– pedagog xodimlarni tayyorlash jarayonini texnologiyalashtirish borasida keng ko'lamlı amaliy harakatning tashkil etilmaganligi.

Qayd etib o'tilgan muammolarning bartaraf etilishi yetuk mutaxassislarni tayyorlash, shuningdek, bo'lg'usi pedagoglarda umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarni takomillashtirishga imkon yaratadi.

Mehnat va kasb ta'limi o'qituvchilarida umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarni rivojlantirish muammolarining tahlili uning pedagogik muammo sifatida o'zining to'laqonli yechimini topmaganligini ko'rsatdi. Bu yo'nalishning ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan tub islohotlar talablariga muvofiqligini ta'minlash uchun o'qitish jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash uslublarini ishlab chiqish, ko'nikma va malakalarning rivojlanganlik darajasini aniqlash, ularni ta'lim tizimiga joriy qilishning samarali yo'nalishlarini ishlab chiqish zarurati paydo bo'ldi. [5]

Umummehnat va kasbiy ko'nikma hamda malakalarni rivojlantirishning psixofiziologik sharoitlari, psixologik xususiyatlari, bilim, ko'nikma va malakalarning psixofiziologik mexanizmi va ijtimoiy-tarixiy o'rning tahlili asosida ta'lim oluvchilarning bilim darajasini yanada oshirishda yetarlicha

foydalanilmayotgan ko`plab imkoniyatlar mavjud ekanligi aniqlandi. Shu asosda talabalarda bilim, ko`nikma va malakalarning rivojlanishi va biridan ikkinchisiga aylanish jarayonlari mazmuni ochib berildi.

Islohotlar tufayli ta`lim tizimiga yangi pedagogik texnologiyalar keng kirib kelmoqda, biroq buning natijasida yuzaga keladigan ulkan didaktik imkoniyatlardan foydalanish uchun yetarli nazariy - uslubiy asos yaratilgan emas. O`qituvchilarni tayyorlashning o`quv-tarbiyaviy jarayoniga yangi pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va tatbiq qilish muammolarini o`rganish natijasida tadqiqot muammosini hal qilishda pedagogik texnologiyalar va texnologik yo`nalish imkoniyatlari tahlil qilindi.

Adabiyotlar

1. Azizxodjayeva N.N. Osnovnie tendentsii razvitiya visshego pedagogicheskogo obrazovaniya v Uzbekistane /Pod red. V.A.Slastenina. - T.: "Fan", 1990. –143 s.
2. Bespalko V.P. Pedagogika i progressivnie tehnologii obucheniya. – M.: 1995.
3. Bespalko V.P. Slagaemie pedagogicheskoy tehnologii. - M.: Pedagogika. 1989. - 190 s.
4. Vorobyev A.I., Limanskiy S.A. Texnicheskoe konstruirovaniye i modelirovaniye. Uchebnoye posobie dlya studentov IPF pedinstitutov i uchashixsya peduchilish. -T.: "O`qituvchi", 1990. –110 s.
5. Jo`rayev R.H., Tolipov O`Q. Pedagogik faoliyat, texnologiyalar va mahorat. // "Uzluksiz ta`lim" j. 2003. № 2. 3-10-b.

Фирюза ШОДЖОНОВА

Бухоро давлат университети таълим сифатини назорат қилиш бўлими бош мутахассиси

ТАЛАБАЛАРДА ИҚТИСОДИЙ ТУШУНЧАЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ - ПЕДАГОГИК МУАММО СИФАТИДА

Ушбу мақолада фан техника тараққиётининг шиддат билан ривожланиши ва рақамли технологияларни жорий этиб рақамли иқтисодиётга ўтилиши зарур бўлган даврда ишчи кучига бўлган талаб камайиши, аммо сифатли, малакали ва юқори интеллектга эга бўлган мутахассисларга талаб ошиб бориши, шундай кучли рақобат мавжуд бўлган меҳнат бозорида рақобатбардош кадрларни тайёрлаш ва ёиларни тадбиркорлик билан шуғулланиб ўзини-ўзи банд қилиши имкониятларини ўргатиш зарурлиги илмий-услубий жиҳатдан таҳлил қилинган. Шунингдек, талабаларда ишибилармонлик борасидаги тушунча ва кўникмаларни шакллантириши учун махсус тайёргарлик кўрган, юқори билимга эга ва педагогик маҳорат соҳиби бўлган педагоглар олдида катта масъулиятли вазифа юклатилганлиги, бундай вазифани бажаришида замонавий педагоглардан ажодларимиз, яъни шарқ мутафаккирлари томонидан қолдирилган илмий меросимизни ўрганиб, уларни ёш авлод тарбиясида фойдаланиши йўллари ҳақида фикр юритилган.

Калит сўзлар: таълим ислоҳоти, эҳтиёж, иқтисодий фаолият, ишлаб чиқариши, меҳнат ресурси, меҳнат предметлари, меҳнат қуроллари, меҳнат шароити, иқтисодиёт.

В статье обсуждены проблемы базового образования в высших учебных заведениях Республики. Выпуская специалистов, мы должны учитывать их способность выдерживать конкуренцию в условиях рыночной и цифровой экономики. Не усугубляя проблему безработицы, которая, естественно, возникает в условиях высоких технологий, необходимо развивать у студентов правильное понятие о бизнесе. Особенно делать ударение на расшифровку азов предпринимательства, действующих в рамках законов, принятых, соответственно, в нашей Республике.

Следующим звеном в цепочке подготовки специалистов, отвечающим требованиям мировым стандартам, естественно, требуются преподаватели с высоким уровнем интеллекта. Преподаватель постоянно и стабильно должен над собой работать, владеть большой информационной зоной и активно доносить свою информацию на образовательных площадках. Чтобы вносить интеллектуальные инвестиции с расчетом на перспективу, обязательным является глубокие познания научных трудов наших предков – гениальных творцов Востока, наследием которых пользуется весь мир.